

Володимир Миколайович Іпат'єв (1867-1952)

Видатний хімік, академік Петербурзької академії наук і АН СРСР, один із засновників сучасної нафтохімії. Народився в Москві в родині дворянина. Першим знайомством з хімією, що спрямувало його до цієї науки, була невелика глава, присвячена хімічним явищам у підручнику з фізики. Але волею долі він вступив до військового училища, а вищої хімічної освіти так і не здобув. Хімію вивчав самостійно за підручником Кольбе, Менделєєва і Меншуткіна та під час стажування в хімічних лабораторіях у Мюнхені (де він встановив будову ізопрену і прославився на весь світ), далі — у Парижі й Тулузі. Був військовослужбовцем в армії Миколи II, дослужився до звання генерал-лейтенанта і був першим російським генералом, який мав ступінь доктора хімічних наук. За іронією долі саме в підвалі його родинної садиби був розстріляний останній російський імператор.

Після жовтневого перевороту Іпат'єв залишився на батьківщині й згодом очолив хімічну промисловість Радянського Союзу. У 30-х роках був вимушений емігрувати до США, де спеціально для нього організували добре обладнану лабораторію. Через це Іпат'єва позбавили звання академіка і радянського громадянства, а його учні зазнали репресій.

Іпат'єв мав нелегку долю людини, але щасливу долю вченого. Його називали найвидатнішим російським хіміком XX століття, а наукові результати були принципово новими досягненнями в ученні про каталіз. До Іпат'єва органічний синтез проводили здебільшого в м'яких, «теплих» умовах. Іпат'єв першим почав застосовувати гетерогенні каталізатори та екстремальні умови (дуже високі температури й тиск) для синтезу промислово важливих речовин. Аналогічні

дослідження проводив Поль Сабатьє, за що одержав Нобелівську премію. Іпат'єв відкрив реакцію добування бутадієну з етанолу і першим з хіміків здійснив полімеризацію етилену. Він створив високооктанові сорти авіаційного бензину, розробив нові методи переробки нафти, що прославило його на увесь світ, а американським літакам під час Другої світової війни дало суттєву перевагу у швидкості.

На відміну від багатьох учених, окрім фундаментальних досліджень успішно впроваджував свої дослідження в промислове виробництво. На його могилі написано: «У пам'ять російському генію, творцю октанового палива», а американське хімічне товариство (ACS) після його смерті заснувало щорічну премію імені Іпат'єва.